

Τελικά επέστρεψε στα Γιάννενα, χωρίς να καταφέρει να υποτάξει τους Μανιάτες, αλλά σέρνοντας μαζί του όσους από τους αιχμαλώτους δεν κατάφερε να πουλήσει επί τόπου. Το τελευταίο αυτό γεγονός επιβεβαιώνεται από Ενετικές εκθέσεις του επόμενου έτους (1616) στις οποίες αναφέρεται ότι ο Επίσκοπος Μάνης Νέοφυτος έφθασε στην Ήπειρο για να διαπραγματευτεί την απελευθέρωση ορισμένων γυναικών που ήταν συγγενείς του. Τα απολύτως αξιόπιστα αυτά στοιχεία δεν αφήνουν καμία αμφιβολία για τον τόπο προέλευσης, τη χρονολογία, αλλά και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ήλθαν οι πρόγονοι των σημερινών κατοίκων του Νησιού. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί, ότι οι μέτοικοι δεν προέρχονται από ένα συγκεκριμένο σημείο, αλλά από πολλά χωριά τόσο της Μέσα όσο και της Έξω Μάνης.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο Ασλάν Πασάς χρησιμοποίησε ένα μέρος από τα έσοδα που αποκόμισε από τα λάφυρα της εκστρατείας του στη Μάνη για να κτίσει λίγο αργότερα (το 1618) το περίφημο Ασλάν τζαμί που δεσπόζει σήμερα επιβλητικό στη βόρεια πλευρά του κάστρου των Ιωαννίνων. Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς, ότι με αυτή του την ενέργεια ήθελε να ευχαριστήσει το Θεό, για το ότι επέστρεψε σώος από μια τόσο ριψοκίνδυνη εκστρατεία.

*Δημήτριος Γαλάρης
dgalaris@uoi.gr
Ιωάννινα, 2018*

Διοργάνωση:
Όμοιοι της Μάνης
Ινστιτούτο για την προβολή
και την ανάπτυξη της Μάνης

www.homoioimanis.com

Τεκμήρια για την καταγωγή των κατοίκων της Νήσου των Ιωαννίνων από τη Μάνη

Παρουσίαση :
Δημήτριος Γαλάρης
Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

14 Δεκεμβρίου 2018 , Αθηναϊκή Λέσχη

Υπήρχε πάντα η έντονη παράδοση ότι οι κάτοικοι του Νησιού κατάγονται από τη Μάνη. Από την άλλη πλευρά, υπήρχαν αρκετοί (ορισμένοι μάλιστα από τον ακαδημαϊκό χώρο) που υποστήριζαν ότι αυτό αποτελεί μύθο που δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα. Ο πρώτος που αμφισβήτησε την παράδοση της καταγωγής των Νησιωτών από τη Μάνη ήταν ο Π. Αραβαντινός, ο οποίος πρότεινε (χωρίς να αναφέρει τεκμήρια) ότι ήλθαν από κάποια περιοχή του Αμβρακικού ή από κάποιο νησί του Ιονίου.

“Οποίου δε τόπου υπήρξαν θετικώς άποικοι [οι κάτοικοι της Νήσου]... ου γνωρίζωμεν λέγεται ότι ήλθον ή απήχθησαν εκ Μάνης, αλλά το πιθανώτερον εστίν ότι απωκίσθησαν εκ του Αμβρακικού κόλπου ή εκ τινος Ιονικής νήσου, αλιείς την τέχνην όντες” [Π. Αραβαντινός: Χρονογραφία της Ηπείρου, 1856. Τομ. Β, σελ. 250].

Θα ήταν ενδιαφέρον να παρατεθούν ορισμένα διαθέσιμα διαφωτιστικά στοιχεία σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα που θα βοηθούσαν τον καθένα μας να σχηματίσει τη δική μας άποψη για το θέμα αυτό.

Το ότι οι Νησιώτες αποτελούν μία διακριτή πληθυσμιακή ομάδα, διαφορετική από τους υπόλοιπους κατοίκους της περιοχής, είναι αδιαμφισβήτητο και υποδηλώνεται από τον χαρακτηριστικό τρόπο της ομιλίας τους, ο οποίος διαφέρει σημαντικά από την προφορά των υπόλοιπων κατοίκων της περιοχής. Επιπλέον, υπάρχουν πληροφορίες ότι και η ενδυμασία τους (ιδίως των ανδρών) ήταν διαφορετική έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα [Κ. Μέρτζιος: Περί των κατοίκων της Νησιδος Ιωαννίνων. Ηπειρωτική Εστία, 1961].

Πότε, όμως, και κυρίως από ποια περιοχή και κάτω από ποιες συνθήκες μετακόμισαν στο Νησί οι πρόγονοι των σημερινών κατοίκων του Νησιού;

Είναι γνωστό ότι κατά το 15^ο και το 16^ο αιώνα στο Νησί υπήρχαν μόνο μοναστήρια στα οποία κατοικούσαν μοναχοί. Το 1670 όμως, ο Τούρκος περιηγητής Εβλιγιά Τσελεμπί, εκτός από τα μοναστήρια, ανέφερε και ένα σημαντικό οικισμό [Εβλιγιά Τσελεμπί: Ταξιδιωτικά (Οδοιπορικό)...]. Κατά συνέπεια, η όποια εγκατάσταση κατοίκων θα πρέπει να έγινε στο πρώτο μισό του 17^{ου} αιώνα.

Γιατί, όμως, οι μέτοικοι άφησαν την αρχική τους κοιτίδα και διέσχισαν τόσο μεγάλες αποστάσεις (από τη Μάνη ή τον Αμβρακικό ή τα Ιόνια Νησιά) για να έλθουν και να εγκατασταθούν στο συγκεκριμένο σημείο; Σίγουρα, υπήρχαν περιοχές με περισσότερα πλεονεκτήματα που θα μπορούσαν να επιλεγούν για την εγκατάστασή τους κατά τη διάρκεια μιας τόσο μακράς πορείας. Η άποψη αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι Νησιώτες δεν ήλθαν οικειοθελώς στην Ήπειρο, αλλά αναγκάστηκαν να μετακομίσουν δια της βίας.

Το πότε και πώς έγινε αυτό αναδύεται ανάγλυφα από πληθώρα εγγράφων που ανακάλυψε και δημοσίευσε ο ακούρατος Ηπειρώτης ερευνητής των Αρχείων της Βενετίας, Κωνσταντίνος Μέρτζιος.

Τα έγγραφα αυτά είναι απολύτως αξιόπιστα διότι αποτελούν επίσημες αναφορές προς το Δόγη της Βενετίας από τους Προβλεπτές της Ζακύνθου και της Κέρκυρας. Περιέχουν κυρίως μαρτυρίες από πληροφοριοδότες και κατάσκοπους που διατηρούσαν οι Βενετοί για να ενημερώνονται σχετικά με την κατάσταση που επικρατούσε στη Μάνη στις αρχές του 17^{ου} αιώνα [Κ. Μέρτζιος: Η Μάνη στα Αρχεία της Βενετίας. Λακωνικά Σπουδαί, 1972]. Παρακάτω θα αναφερθούν ορισμένα στοιχεία που έχουν σχέση με το θέμα που εξετάζουμε.

Από τα έγγραφα αποκαλύπτεται ότι το έτος 1614 ο Α(ρ)σλάν Πασάς των Ιωαννίνων είχε οριστεί από το Σουλτάνο αρχηγός ισχυρών χερσαίων στρατιωτικών δυνάμεων, 25.000 περίπου ανδρών, με εντολή να υποτάξει και να εξολοθρεύσει αδιακρίτως τους κατοίκους της Μάνης. Τις στρατιωτικές επιχειρήσεις συνεπικουρούσε και μία ισχυρή μοίρα του Τουρκικού στόλου.

Το καλοκαίρι του 1614, επίλεκτα τμήματα του Τουρκικού στρατού εισήλθαν στη Μάνη από την ανατολική δίοδο (Πασσαβάς-Οίτυλο) και σημείωσαν σημαντικές επιτυχίες εναντίον των Μανιατών. Οι πληροφοριοδότες αναφέρουν ότι κύρια αιτία των επιτυχιών των Τούρκων ήταν ο πρώην κουρσάρος Μουσολίν Ραΐς, ο οποίος, ως παλιός συνεργάτης των Μανιατών, γνώριζε καλά τις τοποθεσίες και κυρίως τις συνήθειες και τη νοοτροπία των Βενετών, ο οποίος επισκέφτηκε αυτοπροσώπως την περιοχή:

“Όλη η Νότια Μάνη (Μέσα Μάνη), από το Οίτυλο έως το Πόρτο Κάγιο είχε καταληφθεί και λεηλατηθεί από τους Τούρκους”

Επιπλέον, ένας μεγάλος αριθμός Μανιατών (κυρίως γυναίκες και παιδιά) είχαν συλληφθεί αιχμάλωτοι και είχαν μεταφερθεί με πλοία στην Κορώνη. Εκεί τους πωλούσαν σε τοπικά σκλαβοπάζαρα, 300 έως 400 γρόσια το κάθε άτομο.

Η Έξω Μάνη όμως, Βόρεια του Οιτύλου [αποκαλούμενη Ζυγός των Μελιγγών ή Μεγάλος Ζυγός] εξακολουθούσε να παρέμεινε αδούλωτη. Οι εκτιμήσεις των διαφόρων πληροφοριοδοτών όσον αφορά τη μελλοντική της τύχη ήταν εν πολλοίς αντικρουόμενες. Μερικοί υποστήριζαν ότι η υποταγή της ήταν θέμα χρόνου, ενώ άλλοι θεωρούσαν αυτό το επιχείρημα αδύνατο, λόγω των φυσικών οχυρών θέσεων και της πολεμικής ικανότητας και εμπειρίας των κατοίκων της.

Πράγματι, ο Ασλάν Πασάς διείσδυσε τον επόμενο χρόνο (το 1615) στην Έξω Μάνη από την Βόρεια δίοδο (δηλαδή, από την πλευρά της Καλαμάτας). Στο διάβα του έκαψε και κατέστρεψε τα χωριά που κατέλαβε, ενώ συνέλαβε όσο περισσότερους αιχμαλώτους μπορούσε. Κατάφερε να φτάσει έως το χωριό Πραστείο στην περιοχή της Ανδρούβιτας. Εκεί όμως, με τη βοήθεια μιας μοίρας του Ισπανικού στόλου που έφθασε την κατάλληλη στιγμή, η πορεία του ανακόπηκε και αναγκάστηκε να υποχωρήσει ταπεινωμένος, αφού κινδύνευσε και η ίδια η ζωή του.